

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARINI MOLIYAVIY TA'MINLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Talapova Nargiza Baxriddinovna

Namangan davlat universiteti, tayanch doktoranti

talapovanargiza@mail.ru

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarining moliyaviy ta'minlash tizimini takomillashtirishning ob'yektiv zaruriyati ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan. Mamlakatimizda sohaga doir masalada amalga oshirilayotgan ishlar, maktabgacha ta'lim tashkilotining mamlakat ta'lim tizimidagi o'rni, qamrov darajasi va holati tahlil qilingan.*

***Kalit so'zlar:** byudjetdan moliyalashtiriluvchi muassasalar, davlat byudjeti mablag'lari, moliyaviy munosabatlar, maktabgacha ta'lim muassasalarining moddiy-texnik holati, mehnatiga haq to'lash, xodimlarni moddiy rag'batlantirish jamg'armasi, yagona ijtimoiy to'lov xarajatlari.*

Dunyo tajribasi shuni ko'rsatadiki, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib voyaga yetkazish uchun sarflangan sarmoya jamiyatga o'n, yuz barobar ko'p foyda keltiradi¹.

Davlat statistika agenligining ma'lumotlariga ko'ra, har yili O'zbekiston Respublikasida 700 mingdan ortiq bola tug'iladi, bu esa maktabgacha ta'lim tashkilotlariga tushadigan yukni oshiradi. Chunonchi, maktabgacha ta'lim tashkilotlariga tushadigan umumiy ortiqcha yuk respublika bo'yicha 12 foizni tashkil qilsa, uning eng yuqori darajasi Qoraqalpog'iston Respublikasida (21 foiz), Jizzax (35 foiz) va Buxoro (21 foiz) viloyatlarida, eng past darajasi esa Surxondaryo (9 foiz) va Farg'ona (9 foiz) viloyatlarida, shuningdek Toshkent shahrida (6 foiz)

---

¹O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2020 yil 29 dekabr.

kuzatilmoqda. Umuman, mamlakat bo'yicha 3-7 yoshdagi har 100 nafar bolaga maktabgacha ta'lim muassasalarida 28,1 ta joy to'g'ri keladi.

Konsepsiyada maktabgacha ta'limni rivojlantirish sohasida davlat siyosatini muvaffaqiyatli yuritishga to'sqinlik qilayotgan bir qator tizimli muammolar va kamchiliklar sanab o'tildi:

-maktabgacha yoshdagi bolalarning to'liq qamrab olinishini ta'minlash uchun maktabgacha ta'lim muassasalari sonining yetarli emasligi;

-qishloq joylarda maktabgacha ta'limning past darajada rivojlanganligi;

-maktabgacha ta'lim muassasalarining moddiy-texnik holati lozim darajada emasligi;

-maktabgacha ta'lim muassasalarining malakali pedagog kadrlar bilan jamlanmaganligi;

-maktabgacha ta'lim tizimida boshqaruv kadrlarining tanqisligi va ular malakasining pastligi;

-ota-onalarning bola shaxsining shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari va foydasi haqida yetarlicha ma'lumotga ega emasligi;

-zamonaviy o'quv-metodik materiallar va ko'rgazmali qurollarning yetishmasligi;

-alohida ehtiyojli bolalar uchun mavjud maktabgacha ta'lim muassasalarining texnik jihozlanishi va uslubiy ta'minoti darajasining pastligi;

-maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tibbiy xizmat ko'rsatish sifati va tibbiyot xodimlarining malakasi zamon talablariga to'liq javob bermasligi.

Umuman, byudjetdan moliyalashtiriluvchi muassasalar va ayniqsa, uzluksiz ta'lim tizimining muhim bo'g'inlaridan hisoblanmish maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatini tashkil etish va boshqarishning iqtisodiy asoslaridan biri bo'lgan moliyaviy munosabatlarning xususiyatlarini o'rganish, maktabgacha ta'lim muassasalari xarajatlarini moliyalashtirish mexanizmini yoritish muhim ahamiyatga ega.

Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, 2022 yil 20 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasida: "So'nggi olti yilda bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi 27 foizdan 70 foizga yetishi natijasida bugungi kunda 2 millionga yaqin bola bog'chaga bormoqda. Yaqinda Toshkent shahrida o'tkazilgan YUNESKOning Maktabgacha ta'lim bo'yicha Umumjahon anjumanida ham bu islohotlarimiz yuksak e'tirof etildi.

Shu bilan birga, kelgusi besh yilda qamrovni 80 foizga yetkazish uchun 600 ming yangi bog'cha o'rni kerak. Bu – juda katta marra. Shu bois, bog'chalar sonini ko'paytirish, ulardagi ta'lim va tarbiya sifatini tubdan yaxshilash bo'yicha besh yillik dastur qabul qilinadi. Bog'cha qamrovini kengaytirish bo'yicha xususiy sektorga qo'shimcha sharoitlar yaratiladi.”¹

Mamlakatimizda izchillik bilan amalga oshirilayotgan ta'lim sohasidagi islohotlar zamirida Vatanimizni yanada taraqqiy ettirish, yoshlarni har jihatdan barkamol shaxs etib voyaga yetkazish, sohalar uchun yuqori bilimga ega mutaxassislarni tayyorlashdek maqsadlar mujassamdir. Rivojlangan mamlakatlarda ta'limning to'liq sikliga investisiya kiritishga, ya'ni, bola 3 yoshdan 22 yoshgacha bo'lgan davrda uning tarbiyasiga sarmoya sarflashga katta e'tibor beriladi. Chunki ana shu sarmoya jamiyatga 15-20 barobar foyda keltiradi. Inson kapitaliga e'tiborni kuchaytirishimiz, buning uchun barcha imkoniyatlarni safarbar etishimiz shart. Shu yildagi muhim amaliy qadam sifatida bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi 2021 yilda 65 foizga oshirishga erishildi.

Dastlabki yillarda mamlakatimizda ta'lim tizimiga doir bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Uzoq qishloqlarda maktabgacha ta'limni uyda berish modelini YUNESKO va Jahon banki bilan hamkorlikda yo'lga qo'yilishi rejalashtirildi.

Maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyat xususiyatlariga ko'ra quyidagi tiplarga bo'linadi:

---

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2022 yil 20 dekabr.

- umumiy tipdagi maktabgacha ta'lim muassasalari;
- ixtisoslashtirilgan (jismoniy va ruhiy rivojlanishida turli nuqsonlari mavjud bo'lgan bolalar uchun) maktabgacha ta'lim muassasalari;
- sanatoriy tipdagi (zaif, turli yuqumli kasalliklarni boshdan kechirgan, surunkali asoratlarga ega bo'lgan bolalar uchun) maktabgacha ta'lim muassasalari.

2021 yilda maktabgacha ta'lim qamrovi 65 foizga, 2023-yil oxirida esa 75 foizga yetkaziladi. 600 milliard so'm subsidiya berilib, 2 mingta xususiy bog'cha ochiladi; xususiy sektor ulushi 25 foizga yetadi.

6 yoshli bolalarni maktabga majburiy tayyorlash tizimi yo'lga qoo'yildi. 2021 yilda 6 yoshli bolalarning 82 foizi (560 ming nafar) maktabga bepul tayyorlov jalb etildi

Uzoq qishloqlarda maktabgacha ta'limni uyda berish modeli yo'lga qoo'yiladi. YUNESKO va jahon banki bilan hamkorlikda.

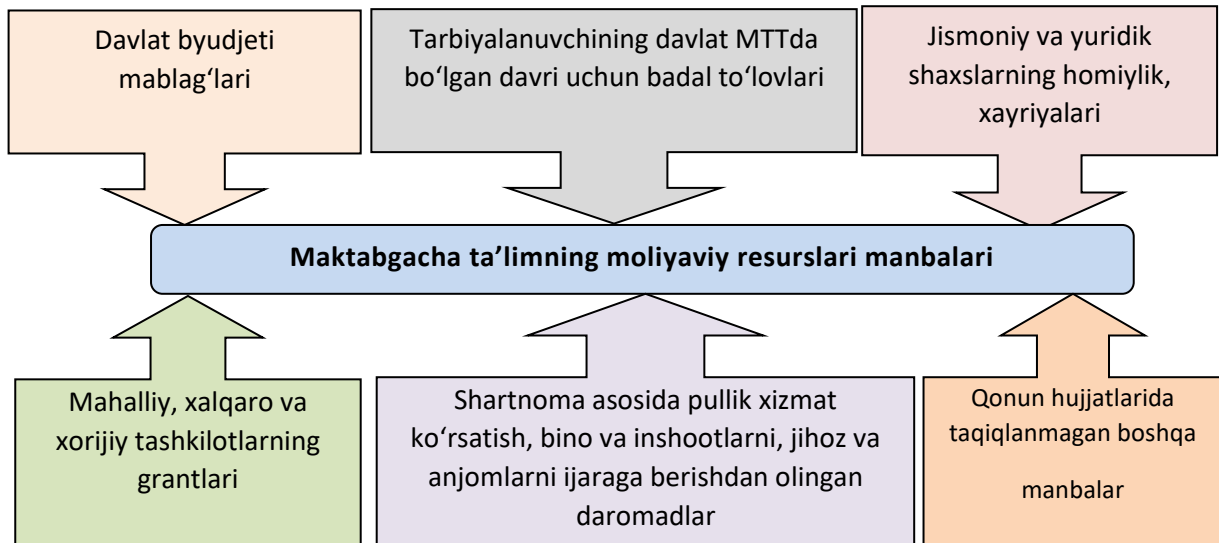
1-rasm. Maktabgacha ta'limni rivojlantirish bo'yicha istiqbolli rejalar¹

Muassasaning qanday tipga mansubligi uning xarajatlarini rejalashtirishda hisobga olinadi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti o'z moliyaviy-xo'jalik faoliyatini byudjet mablag'lari va byudjetdan tashqari mablag'lar doirasida amalga oshiradi.

Umumiy tipdagi davlat MTTlarini saqlash bilan bog'liq xarajatlar MTTlarining bo'ysinuviga ko'ra tumanlar va shaharlarning mahalliy byudjetlaridan mablag' bilan ta'minlanadi. Ixtisoslashtirilgan va sanatoriy tipdagi MTTlari, odatda, viloyatlar byudjetlaridan yoki respublika byudjetidan mablag' bilan ta'minlanadi.

Shuningdek, MTTlarning xarajatlarini rejalashtirishda bog'chalarning ishlash rejimi, ya'ni ularda bolalarning bo'lish vaqti (3-4 soatlik, 9 soatlik, 10,5 soatlik, 12 soatlik) inobatga olinadi.

¹<http://www.ziyonet.uz> axborot-ta'lim tarmog'i ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

2-rasm. Maktabgacha ta'lim tashkiloti mol-mulki va moliyaviy resurslarini shakllantirish manbalari¹

Quyidagilar maktabgacha ta'lim tashkiloti mol-mulkini va moliyaviy resurslarini shakllantirish manbalari hisoblanadi:

- byudjet mablag'lari va byudjetdan tashqari mablag'lar;
- boshqa jismoniy va yuridik shaxslarning ixtiyoriy ehsonlari hamda maqsadli badallari;
- qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa manbalar.

Ma'lumki, yuqorida nomi keltirilgan PF-5198-sonli Prezident Farmoniga ko'ra, maktabgacha ta'lim muassasalarining davlat va nodavlat tarmoqlarini yanada kengaytirish, ular o'rtasida sog'lom raqobat muhitini shakllantirish, davlat va xususiy sektor sherikligi shartlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlarining yangi shakllarini joriy etish belgilangan. Bugungi kunda mamlakatimizda 200 dan ortiq nodavlat ta'lim muassasalari faoliyat yuritmoqda². Maktabgacha ta'lim sohasida davlat-xususiy sherikchilik munosabatlarini yanada rag'batlantirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha ta'lim sohasida davlat-xususiy sherikchilik munosabatlarini yanada rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi

¹Davlat maktabgacha ta'lim muassasasi to'g'risida Nizom (O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 19-iyuldagi 528-son qaroriga 1-ilova) asosida.

² Manba: <http://uzedu.uz>

Qarori bilan davlat-xususiy sherikchilik shartlari asosida tashkil qilinadigan nodavlat MTTlarini davlat byudjeti mablag'lari hisobidan qo'llab-quvvatlash choralari ko'zda tutilgan. Xususan, davlat byudjetidan nodavlat MTTlariga davlat maktabgacha ta'lim tashkilotining bir nafar tarbiyalanuvchisiga sarflanadigan summaning 50 foizidan yuqori bo'lmagan miqdorda subsidiyalar ajratilishi belgilangan. Subsidiyalar nodavlat ta'lim muassasalariga har oyda ta'lim muassasalarida ta'lim olayotgan har bir bola uchun (9 va 10,5 soatlik ish rejimidagi) davlat maktabgacha ta'lim tashkilotining bir nafar tarbiyalanuvchisiga sarflanadigan xarajatlar summasining Toshkent shahrida – 30 foizi, Nukus shahri hamda viloyat markazlarida – 40 foizi, qolgan hududlarda 50 foizi miqdorida ajratish ko'zda tutilganedi¹.

Davlat maktabgacha ta'lim muassasalari xarajatlarini rejalashtirish.

Yuqorida ta'kidlanganidek, ta'lim sohasini moliyalashtirish va boshqarish tizimini takomillashtirishga qaratilgan qator hukumat qarorlari doirasida “pul o'quvchining ortidan boradi”gan tamoyil bo'yicha byudjet mablag'larini taqsimlashning muqobil va oshkora mexanizmini ishlab chiqish va amaliyotga joriy qilish asosida jon boshiga (o'quvchi, tarbiyalanuvchi soniga) moliyalashtirish tartiblari joriy qilindi.

Ma'lumki, *jon boshiga (tarbiyalanuvchi, o'quvchi, talaba soniga) ko'ra moliyalashtirishda* ta'lim muassasalari xarajatlarining umumiy hajmi bir nafar tarbiyalanuvchi, o'quvchi, talaba uchun o'rnatilgan xarajatlar me'yor, tarbiyalanuvchi, o'quvchi, talabalar soni va muassasalarning u yoki bu xususiyatlarini (muassasaning katta-kichikligi, isitish tizimi, alohida toifadagi o'quvchilarni o'qitish dasturlari) aks ettiruvchi maxsus koeffitsiyentlarga asoslangan maxsus formula asosida aniqlanadi.

Davlat MTTlari byudjetini aniqlash maqsadida Moliya vazirligi va tarmoq vazirliklari bilan birgalikda har moliyaviy yil uchun “Bir nafar tarbiyalanuvchiga xarajatlarning bazaviy normativlaridan kelib chiqqan holda davlat maktabgacha

---

¹O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 19-maydagi “Maktabgacha ta'lim sohasida davlat-xususiy sherikchilik munosabatlarini yanada rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 378-son Qarori, 2-ilova. (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 22.05.2018 y., 09/18/378/1259-son).

ta'lim muassasalarining byudjetini rejalashtirish va xarajatlarini moliyalashtirish tartibi to'g'risidagi nizom" tasdiqlanadi.

MTTlarining byudjetini aniqlash bir nafar tarbiyalanuvchilarga xarajatlarning bazaviy normativlari (XBN) va tuzatish koeffitsiyentlarini qo'llash orqali amalga oshiriladi. Masalan, 2017 yil uchun davlat MTTlari byudjetini aniqlash tartiblariga ko'ra, xarajatlarning bazaviy normativlariga quyidagilar kiritilgan:

O'zbekiston Respublikasining qonun hujjatlariga muvofiq tarbiyachilar, rahbar va yordamchi xodimlar mehnatiga haq to'lash, xodimlarni moddiy rag'batlantirish jamg'armasi, yagona ijtimoiy to'lov xarajatlari;

MTTni saqlash bilan bog'liq boshqa xarajatlar (kommunal xizmatlar, joriy ta'mirlash, tovar, xom-ashyolar, oziq-ovqat mahsulotlari xarid qilish va boshqa xizmatlar).

Ayrim xarajatlar XBN tarkibiga kiritilmasligi mumkin, masalan, har bir MTTning ehtiyojlaridan kelib chiqib, ajratiladigan ko'mir va suyuq yoqilg'i (mazut) xarid qilish va uni joylarga yetkazish, kommunal xizmat iste'moli hisoblagichlarini xarid qilish va o'rnatish, MTTning kuz-qish mavsumida uzluksiz faoliyatini ta'minlashga tayyorgarlik ko'rish bilan bog'liq ta'mirlash ishlari (isitish qozonlarini o'rnatish va almashtirish) kabi xarajatlar tashkilotning yillik smetasiga mahalliy hokimiyatlarning manzilli dasturlariga muvofiq alohida tarzda kiritilgan.

Xarajatlarning bazaviy me'yorlari va tuzatuvchi koeffitsiyentlarni qo'llagan holda aniqlangan MTTning byudjeti rejalashtirilayotgan yilda xarajatlar smetasi bo'yicha unga ajratiladigan mablag'larning umumiy hajmini belgilab beradi. Xarajatlar smetasi, shtatlar jadvali va pedagog xodimlarning tarifikatsiya ro'yxatini tuzish MTTning rahbari va bosh hisobchisi (hisobchisi) tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining 2014 yil 14 noyabrdagi 74-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Byudjet tashkilotlari va byudjet mablag'lari oluvchilarning xarajatlar smetasi va shtat jadvallarini tuzish, tasdiqlash va ro'yxatdan o'tkazish tartibi to'g'risida"gi Nizomga (ro'yxat raqami № 2634, 2014yil 15dekabr) qat'iy rioya etgan holda, xarajatlar bazaviy normativlari asosida hisoblangan mablag'lar doirasida

amalga oshiriladi. Bunda, mablag'larni taqsimlashda quyidagi ketma-ketlikka qat'iy amal qilinadi:

- ish haqi va yagona ijtimoiy to'lov;
- oziq-ovqat xarajatlari;
- kommunal xarajatlar;
- boshqa joriy xarajatlar;
- muassasaning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash bo'yicha tadbirlar.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini moliyalashtirish manbalari bo'yicha quyidagi turlarga ajratish mumkin:

- byudjetdan to'liq moliyalashtiriluvchi;
- byudjetdan qisman moliyalashtiriluvchi;
- xususiy to'lovlar hisobidan moliyalashtiriluvchi.

Bizning fikrimizcha, qisman byudjetdan moliyalashtiriluvchi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalar to'lovlari ochiqligini ta'minlash uchun ushbu muassasada ko'rsatiluvchi qaysi xizmatlar davlat tomonidan, qaysi biri to'lovlar asosida ta'minlanishini belgilash lozim. Buning uchun esa, davlatning vakolatli organlari tomonidan tegishli huquqiy-normativ bilan xizmatlarning mezonlashtirishni joriy etish zarur hisoblanadi.

Shu nuqtai-nazardan, byudjetdan moliyalashtirilishida quyidagi omillarga e'tibor qaratish lozim:

-maktabgacha ta'lim tashkilotida davlat zimmasidagi xizmatlarning aniq hajmini belgilash;

-umumiy va individual ahamiyatga ega maktabgacha ta'lim xizmatlarini guruhlashtirish;

-davlat ta'lim xizmatlariga yo'naltirilgan byudjet mablag'larining tejamkorligi va samaradorligi ko'rsatkichlari mavjudligi;

-manzilli ahamiyatga ega muassasa xizmatlari hajmi belgilanishi;

-oraliq va yakuniy natija mezonlari hisobga olinishi;

-maktabgacha ta'lim muassasalarida moliyaviy menejment mustaqilligi ta'minlanishi.

Umuman, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini moliyalashtirishning quyidagi qator usullarini keltirish mumkin:

-maktabgacha ta'lim xizmatlarini ko'rsatuvchi muassasalarni smetali moliyalashtirish;

-davlat maktabgacha ta'lim muassasalarini normativ asosida moliyalashtirish;

-davlat maktabgacha ta'lim muassasalarini dasturiy moliyalashtirish;

-davlat maktabgacha ta'lim muassasalarini shartnomali moliyalashtirish.

Alohida qayd etish lozimki, mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar natijasida yuqorida keltirib o'tilgan moliyalashtirish uslubiyatlarining har bir shakliga xos ma'lum jihatlar aks etmoqda. Smetali moliyalashtirish amalda mavjud bo'lib, ushbu uslubiyatdan keng foydalanib kelinmoqda.

Shu boisdan, maktabgacha ta'lim muassasalarida shtatlar jadvali belgilanishi muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining 2018 yil 16 martdagi 50-sonli buyrug'i asosida psixolog lavozimi uchun ajratilgan shtat birligi guruh uchun umuman yetarli bo'lmagan tarzda nazarda tutilgan. Bu bilan, dastlabki (o'rtacha) 90 ta tarbiyalanuvchi uchun psixolog xizmatlari ko'rsatilmaligini anglatadi. Har bir tarbiyalanuvchini sog'lom va barkamol etib shakllantirishda mazkur jihatlariga e'tibor qaratish muhim hisoblanadi.

Bizning fikrimizcha, psixolog maktabgacha ta'lim tashkilotida quyidagi faoliyatni amalga oshishi orqali lavozimning muhimligini ta'kidlash mumkin:

-tarbiyalanuvchilarning ulg'ayishi bo'yicha ota-onalar bilan birgalikda ishlash;

-har bir guruhda kuzatuvchi sifatida faoliyat yuritib, tarbiyachilarga o'z tavsiyalarini berish;

-o'quv mashg'ulotlari uchun dasturlar ishlab chiqishda faol ishtirok etish;

-tarbiyalanuvchilar o'rtasidagi umumiy muhitni kuzatib borish va tegishli tavsiyalar tizimini ishlab chiqish.

Umuman, maktabgacha ta'lim xizmatlarini moliyalashtirishda mezonlarning mavjud bo'lishi byudjet mablag'laridan samarali foydalanishiga hamda ota-onalar to'lovining aniq me'yorlari shakllanishiga zamin yaratadi.

Muallifning fikricha, ota-onalar badal pullarining kiritilishi va belgilanishi ham mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini moliyalashtirishni rivojlantirishning asosiy dastaklaridan biri bo'lganligi bois, avvalo, ularning miqdorlari belgilanishini tahlil qilish lozim. Bugungi kunda badal pullari 5 va 6 kunlik maktabgacha ta'lim muassasalari kesimida, 5 hudud darajasida, shunga mos vaqt bo'yicha belgilanadi.

Badal pullari miqdorining pasaytirilish holati asosan ko'pchilik hududlarni qamrab oluvchi boshqa hududlar pozitsiyasida amalga oshirilganligini qamrov darajasining aynan shu hududlarda pastligi bilan izohlash mumkin. Shuningdek, badal puli miqdorini belgilash maktabgacha ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning qo'shimcha manbasi bo'libgina qolmay, iqtisodiy asoslarga ham ega bo'lishi lozimligini alohida ta'kidlab o'tish lozim.

Umuman, tadqiqotimizda bo'yicha quyidagi hulosalar shakllantirildi:

1. Maktabgacha ta'lim muassasalarining asosiy qismini davlat maktabgacha ta'lim muassasalari tashkil qiladi.
2. Muassasalar va ulardagi mavjud joylar soni 2010 yildan boshlab keskin kamayish tendensiyasiga ega. Buning asosiy sababi moliyalashtirishdagi o'zgarishlar bo'lishi mumkin. Muassasalar va ulardagi mavjud joylar umumiy soni kamaygan bo'lsada, geografik jihatdan qishloq joylarda kamayib, shahar joylarda ortib borgan.
3. Maktabgacha ta'lim muassasalari hamda ulardagi joylar soni o'rtasidagi korrelyasiya 0,91ga teng ya'ni, bog'liqlik juda kuchli va sezilarli.
4. 2018 yilga kelib, maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalar soni ulardagi joylar sonidan ortib ketgan. Bu shahar va qishloq hududlariga birdek ta'luqli.
5. Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalar soni ulardagi joylar umumiy sonidan ortib ketgan bo'lsada, umumiy qamrov darajasi respublika bo'yicha 2017 yilda 25 % bo'lgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2020 yil 29 dekabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2022 yil 20 dekabr
3. Davlat maktabgacha ta’lim muassasasi to‘g‘risida Nizom (O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 19-iyuldagi 528-son qaroriga 1-ilova) asosida.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 19-maydagi “Maktabgacha ta’lim sohasida davlat-xususiy sherikchilik munosabatlarini yanada rag‘batlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 378-son Qarori, 2-ilova. (Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 22.05.2018 y., 09/18/378/1259-son).
5. Abduraxmanov K.X. i dr. Sovremennyy menedjment i reformirovaniye sistemy obrazovaniya v Uzbekistane. Uchebnoye posobiye. – T.: Izdatelstvo REA im. G.V. Plexanova, 2005. – 240 s
6. Abdullayev A.F. O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim muassasalarini moliyalashtirishni takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. T.:2020.-13-b.
7. <http://uzedu.uz>
8. <http://www.ziyonet.uz>